

'כי פליגי דאמר ליה 'חצר', מר סבר: חצר – אוירא משמע, ומר סבר כחצר המשכן' –
 הרמ"ה (ועוד, ודלא כרשב"ם) פרש: שמצינו שהתורה קראה 'חצר' לחצר שהמשכן פתוח לתוכו, אבל
 חצר לבדה ללא בית הפתוח אליה – לא נקרא 'חצר'. (ועל פרוש הרשב"ם הקשה, הלא אין כתיב
 'מאה אמות אורך ברוחב חמשים' אלא 'ורוחב', שמנה את אורכו לחוד ואת רחבו לחוד, ואינו מן
 הנמנע שהמשכן שבאמצע אינו בכלל החשבון).

'מכר לו חולסית ומצולה, החזיק בחולסית לא קנה מצולה. החזיק במצולה לא קנה
חולסית... ואיכא דאמרי...' – 'לכאורה כל הקשר הוא על ידי שהזכר בית החולסית למעלה.
 אולם יתכן דנפקא מינה למצולת דגים שבחצר, האם היא נמכרת עמה (לרבנן), דתליא בהנך תרי
 לישני דרבא. ועיין.

ונראה דחולסית ומצולה דווקא קאמר (בלישנא קמא), דזה ביבשה וזה שייך לים. ושתי סדנות הן
 לים וליבשה, כדמצינו לענין כמה דברים שעולמות בפני עצמן הן, ומה שיש בזה יש בזה וכו', אבל
 שאר שימושי קרקע מתאחדים (וכן לענין מכירת החצר כנ"ל). ועיין'. (מרע"כ)

(ע"ב) 'זאת המפרכות' – יש מפרשים: כלים המניחים בתוכם את הזיתים הכתושים – המפורכים.
 (עפ"י לשון הרמב"ם – מכירה כה, ז; טשו"ע חו"מ רטו, ב ובדרישה וסמ"ע שם).

'בין כך ובין כך לא מכר לא את העבירין ולא את השקין ולא את המרצופין' – ברייתא זו
 חולקת על משנתנו, וקיימא לן כמתניתין, שבזמן שאמר 'הוא וכל מה שבתוכו' – כולן מכורין.
 (ריטב"א, רא"ש. וברשב"ם משמע שאין כאן מחלוקת. וכנראה גירסה אחרת היתה לו – ע' רש"ש ובהגהות ר' שמחה
 מדעסויא. והרמ"ה כתב שהברייתא חולקת על המשנה גבי 'עבירין, וגלגל וקורה' ומשמע שגרס את שלשתם בברייתא.
 וכן גרס ר"י בן חכמון).

'שלא נקרא בית הבד אלא על שום קורה' – שה'בד' היא הקורה הכבדה שבה כובשים את
הזיתים. וגם חכמים מודים לכך, אלא שהם סוברים ש'בית הבד' מכר לו – לא 'בד' עצמו. (עפ"י רמ"ה.
וע"ש בטעם הדבר שמכר את הים, הממל והבתולות, ולא מכר את השאר – שכלים אלו ניתן להשיגם בוול ובעל בית
הבד רוכשם ואינו שואלם מאחרים. וע"ע בפסקי ריא"ז.
 ולא הבנתי שיטת התוס', שנראה לכאורה מדבריהם שאת הבד עצמו ודאי שמכר. וצ"ל לשיטתם ה'בד' אינו הקורה
 דמתניתין. וצ"ב).

דף סח

באורי פשט ולשון

'דאי כמקרקעי דמי ניזדבן אגב מתא' – 'כמקרקעי' הכוונה שדינם כקרקעות ולא
כמטלטלין לענין מכירת העיר. וכן כשאמר 'מטלטלי מכורין לך' – אין בכלל זה עבדים. לענין זה
נחשבים כ'מקרקעי', ואולם אם מכר 'קרקעות' – אין העבדים בכלל. (עפ"י נמו"י להלן קג).

'מאי סנטר... איכא דאמרי...' – מבואר בגמרא ששני הפירושים של 'סנטר' תלויים בבאור 'בית
 השלחין' דמתניתין – שדות לבן שמחוץ לעיר או גינות העיר.

ובארו הראשונים, (ע' רשב"א, ועוד), שהמושג 'סנטר' כשלעצמו, שתי משמעויות יש לו אליבא דאמת – גם השדות נקראו כן, וגם האדם הממונה עליהם נקרא על שם מלאכתו, (כדוגמת 'זהרורי' – הממונים על מס ה'זהררי' – גנות ופרדסים). וכן המונח 'בית השלחין' משמעויותו ארץ עיפה וצמאה למים, ('שלהי' – עיף); – אם היא גינה העושה פירות תדיר ומשקין אותה באופן מלאכותי (כהיא דריש 'חוקת הבתים'), אם שדה תבואה שאינה עושה פירות תדיר. והמחלוקת כאן – כאיזה פירוש מן הפירושים יש לפרש את משנתנו.

'שמעון בן אבטולמוס' – כך הגרסא שכתב רשב"ם בשם ר"ח. ויש שגרסו 'בן אבשלום' (ע' ריטב"א ורמ"ה). ור"ח לא גרס כן 'לפי שאין לקרוא בשמו'. (תורת חיים. וע' תוס' כתובות קד: ובמש"כ הגר"ח פאלאג' בספרו 'עיני כל חי' – כאן).

(ע"ב) 'אלא למאן דאמר בר מחווייתא, אמר תנא קמא גינונייתא ומהדר ליה רבן שמעון בן גמליאל בר מחווייתא?' – פירוש, אילו היה נוקט רשב"ג כל מה שלא מכר אליבא דתנא קמא, ובא לחדש שאפילו בר מחווייתא בכלל מכירתו, היה צריך לומר שמכר את בנותיה, שכך סובר רשב"ג להלן בברייתא, אלא ודאי לא נקט רשב"ג במשנתנו רק מה שמיעט התנא בלשוננו. וזהו שמקשה 'אמר ת"ק גינונייתא ומהדר ליה רשב"ג בר מחווייתא'. (עפ"י חדושי ר' מאיר שמחה. ע"ש. ויש להעיר לפי מה שפרשו ר"י אבן מגאש (בשטמ"ק) ועוד, שרשב"ג התייחס על דברי ת"ק 'אלא את העבדים', שעבד זה, המפקח על תחומי השדות – דינו שונה משאר עבדים, ונכלל הוא במכירה. ולפי"ז א"א לפרש הקושיא בדרך זו, דשפיר דברי רשב"ג מתייחסים לדברי ת"ק).

'אנקולמוס' – פירוש: בעל קולמוס (ריעב"ץ).

וזו לשון החיד"א ז"ל (בספרו 'פתח עינים'): 'אני הצעיר בקונטרס שמות הגיטין, כתבתי בעניותי והוכחתי מתשו' הריב"ש והרשב"ץ והר"ן דהו נהיגי להוסיף על השם אותיות 'אנ', כמו שלמה כותבין אנשלמה, כלומר: אדון שלמה, כי 'אנ' הוא אות ראשונה ואחרונה מתיבת 'אדון'. והכא רשב"ם פרש אנקולמוס הוא סופר המלך לכתוב מספר הבתים והשדות והאנשים לתת מס של כל אחד. ואפשר דקרו ליה אנקולמוס כלומר, אדון קולמוס, להיותו סופר המלך'.

'הא דנגיח קאייהו לגו והא דנגיח קאייהו לבר' – 'קאייהו' – לשון עמידה, ('קאי' = עומד), והוא מקום שאדם נכנס שם ועומד כדי לצודם. (ראב"ד). או 'נגה קייהו' – פתחם עומד (ריטב"א).

'בתולת השקמה' 'סדן השקמה' – אפשר, שעל שם כך קרויה 'שקמה' – שלאחר קציצתה היא חוזרת ומשתקמת שוב ושוב. (ואמרו במדרש (ב"ר יב, ו) 'כי כימי העץ ימי עמי' (ישעיה סה) – 'כשקמה הזאת, שעושה בארץ שש מאות שנה'). (מפי השמועה. ואמנם נראה שפועלי 'שיקום' אינם מופיעים בדרז"ל, אך שרשם מ'קמה', אמור מעתה: שקמה – שקמה וסבה וקמה).

דף סט

'זאע"ג דמטאי למיחצד' – הריטב"א פרש שעדיין התבואה משתבחת בקרקע, שאם היא כבר גמורה ואינה צריכה כלל לקרקע – אינה טפילה לה.